

การใช้เครื่องมือในกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างข้อตกลง ในการฟื้นฟูย่านการค้าเก่า

Utilization of Participatory Process and Tools for Creating Management Agreement on Revitalization of an Old Town Commercial District

จุฑามาศ วัฒนศรี^{1*} และชววิทย์ สุจฉายา¹

Juthamas Watthanasri^{1*} and Chuvit SuchaXaya¹

Received: May 24, 2024; Revised: November 20, 2024; Accepted: November 27, 2024

บทคัดย่อ

“ถนนเจ้าเจริญวิถี หรือ ถนนหลังวิกดาว” เป็นถนนเส้นสำคัญในย่านท่าวังที่เชื่อมต่อกับถนนสายสำคัญโดยรอบย่านเมืองเก่านครศรีธรรมราช ซึ่งมีบทบาทรองรับกิจกรรมทางสังคม และวิถีชีวิตของผู้อยู่อาศัยตั้งแต่ในอดีต อย่างไรก็ตามปัจจุบันย่านเมืองเก่าเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจถดถอย และการพัฒนาพื้นที่ในเขตเมืองใหม่ส่งผลให้ย่านท่าวังเกิดความเสื่อมโทรม อีกทั้งยังมีปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการตั้งร้านค้าแผงลอยที่กีดขวางหน้าร้านตึกแถว จนนำไปสู่ข้อพิพาทในพื้นที่ ดังนั้นงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบการปรับปรุงพื้นที่ถนนเจ้าเจริญวิถีอย่างมีส่วนร่วม โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์คุณค่าทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมของย่านท่าวัง การศึกษาเริ่มจากการสำรวจเก็บข้อมูลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อพัฒนากระบวนการออกแบบที่ใช้เครื่องมือทางสถาปัตยกรรมในการปรับปรุงทางกายภาพ และจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการพื้นที่ โดยอิงหลักการฟื้นฟูย่านตามหลักการฟื้นฟูย่านด้วยถนนสายสำคัญ (Main Street Approach) อันเป็นกรอบแนวคิดหลักของงานวิจัยสรุปผลการวิจัยพบว่า ถนนเจ้าเจริญวิถีเป็นพื้นที่มีศักยภาพในการฟื้นฟูคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และคุณค่าทางจิตใจของผู้อยู่อาศัย โดยเน้นพัฒนาพื้นที่ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอคุณค่าทางวิถีชีวิต (Intangible Value) ของคนย่านท่าวังด้วยเรื่องราวด้านภาพจำและความเป็นถิ่นที่ (Sense of Place) โดยได้ข้อสรุปเป็นแบบร่างการปรับปรุงและบริหารจัดการพื้นที่ถนนเจ้าเจริญวิถีเบื้องต้น (Preliminary) และร่างข้อตกลงร่วมกันในการฟื้นฟูย่านท่าวังของตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและฟื้นฟูย่านท่าวังต่อไป

คำสำคัญ: กระบวนการมีส่วนร่วม ถนนเจ้าเจริญวิถี ย่านท่าวัง หลักการฟื้นฟูย่านด้วยถนนสายสำคัญ

¹ หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม สถาบันอาศรมศิลป์, Master of Architecture, Architecture, Arsom Silp Institute of the Arts, Bangkok

*Corresponding author e-mail: Juthamas_arch@outlook.com

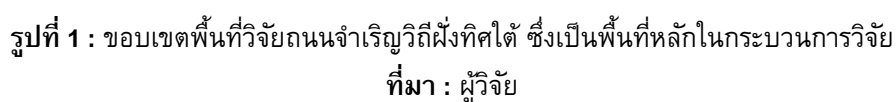
Abstract

Chamroen Withi Road (also known as Lang Wik Dao Road) is an important road in the Tha Wang district, connecting with other major roads around the old town of Nakhon Si Thammarat. It has historically played a significant role in supporting social activities and the local community's way of life. However, in recent years, the old town has faced economic decline and development in the new urban areas, leading to the deterioration of the Tha Wang area. Additionally, there is a conflict regarding the placement of street vendors obstructing the front of shophouses, resulting in disputes within the community. The objective of this research is to design the improvement of Chamroen Withi Road through a participatory process, while considering the preservation of the architectural and cultural values of the Tha Wang district. The study began with site surveys, data collection, analysis, and synthesis to develop a design process using architectural tools for physical improvements, and to establish a collaborative management agreement for the area. The research is based on the Main Street Approach, which serves as the main conceptual framework for revitalizing the area. Furthermore, the research findings indicate that Chamroen Withi Road has the potential to revitalize the quality of life, economy, and spiritual values of the community. The development plan focuses on transforming the area into a cultural tourism destination that showcases the intangible cultural values and sense of place of the people in Tha Wang district. The study concludes with a preliminary design for the improvement and management of the road and a collaborative agreement for the revitalization of Tha Wang district, developed by participants in the design process, to guide the future development and revitalization of the district.

Keywords: Participatory Process, Chamroen Withi Road, Tha Wang District, Main Street Approach

บทนำ

“ย่านท่าวัง” เป็นย่านการค้าที่เก่าแก่มากที่สุดอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีตำแหน่งที่เหมาะสมและสนับสนุนศักยภาพต่อการทำการค้า รองรับการขายตัวของอาคารบ้านเรือนไปโดยรอบถนนราชดำเนินจนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 6 เกิดแผนพัฒนาการคมนาคมระบบรางโดยการตัดเส้นทางไฟสายใต้เข้าสู่จังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งแล้วเสร็จใน พ.ศ.2457 โดยมีย่านท่าวังเป็นสถานี (Charoenpanyaying, 2016) จึงเกิดการเชื่อมต่อพื้นที่ทางการค้าตั้งแต่ริมถนนราชดำเนินกับบริเวณโดยรอบสถานีรถไฟบ้านนอกโคก (สถานีรถไฟนครศรีธรรมราช) และถนนยมราชซึ่งเป็นถนนหน้าสถานีรถไฟนครศรีธรรมราช ดังรูปที่ 1 จนกลายเป็นพื้นที่ย่านการค้าขนาดใหญ่และเป็นศูนย์กลางความบันเทิงทุกรูปแบบที่มีความทันสมัยที่สุดในจังหวัดนครศรีธรรมราชในขณะนั้น ต่อมาไม่นานเกิดการตัดถนนจำเริญวิถีซึ่งเป็นถนนเส้นกลางกั้นขนานระหว่างถนนราชดำเนินกับถนนยมราช จึงส่งผลให้ “ถนนจำเริญวิถี หรือ ถนนหลังวิกดาว” ที่ตั้งอยู่ตรงกลางย่านท่าวัง และถนนสายสำคัญโดยรอบดังจะเห็นในรูปที่ 1 มีบทบาทกลายเป็นหนึ่งในพื้นที่รองรับกิจกรรมวิถีชีวิต เป็นจุดนัดพบปะพูดคุยแหล่งจับจ่ายใช้สอยมาตั้งแต่ในอดีต (Nonnat, 2019) เป็นเส้นถนนที่มีการใช้งานตลอดทั้ง 24 ชั่วโมง นอกจากจะทำหน้าที่เป็นทางสัญจรที่เชื่อมโยงผู้คนแล้ว ทางเท้าตลอดแนวยังเป็นพื้นที่พิเศษที่ได้รับการประกาศโดยจังหวัดนครศรีธรรมราชใช้เป็นพื้นที่เช่าภายใต้การกำกับดูแลโดยเทศบาลนครเมืองนครศรีธรรมราชในการบริหารจัดการเป็นพื้นที่ขายสินค้าและจอดรถ ดังนั้นถนนจำเริญวิถีจึงถือเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความทรงจำด้วยความผูกพันของผู้คน ถือได้ว่าเป็น “พื้นที่แสดงคุณค่าด้านภาพจำและความเป็นถิ่นที่ (Sense of Place)” ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของย่านท่าวังที่ส่งต่อระหว่างรุ่นสู่รุ่นมากกว่า 70 ปีจนถึงปัจจุบัน

- 50 -

(ก) ร้านค้าแผงลอยหน้าบูรพาพลาซ่า

(ข) ร้านค้าแผงลอยบริเวณหัวมุมถนนจำเริญวิถี หน้าโรงแรมสยามไฮเท็ค

รูปที่ 2 : พื้นที่วิจัยบริเวณถนนจำเริญวิถีฝั่งทิศใต้ ที่มา : ผู้วิจัย

จากสถานการณ์ปัจจุบันที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ย่านท่าวังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาฟื้นฟูย่าน อันส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของทั้งผู้คน กระตุ้นเศรษฐกิจของย่านการค้าเก่า รวมไปถึงการสร้างความร่วมมือผู้คนในย่าน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกระบวนการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ถนนจำเริญวิถีอันนำไปสู่การฟื้นฟูย่านท่าวัง โดยยังคงอนุรักษ์คุณค่าในด้านต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการพัฒนาพื้นที่ และสรุปผลลัพธ์ของการดำเนินงาน วิธีการ เครื่องมือ ในกระบวนการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ถนนจำเริญวิถีอันนำไปสู่ข้อตกลงร่วมกันในการฟื้นฟูย่านท่าวังด้วยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ โดยใช้กระบวนการออกแบบทางสถาปัตยกรรมในการออกแบบปรับปรุงพื้นที่บริเวณถนนจำเริญวิถี โดยใช้หลักการฟื้นฟูย่านด้วยถนนสายสำคัญ (Main Street Approach) เป็นเครื่องมือหลักในงานวิจัย ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการฟื้นฟูย่านการค้าเก่าท่าวัง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อดำเนินกระบวนการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ถนนจำเริญวิถีอันนำไปสู่การฟื้นฟูย่านท่าวัง โดยยังคงอนุรักษ์คุณค่าในด้านต่าง ๆ ทั้งวิถีชีวิต ต้นทุนทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ให้คงอยู่ควบคู่ไปกับการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้คนในย่านท่าวัง
2. เพื่อสรุปผลลัพธ์ของการดำเนินงาน วิธีการ เครื่องมือ ในกระบวนการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ถนนจำเริญวิถี อันนำไปสู่ข้อตกลงร่วมกันในการฟื้นฟูย่านท่าวังด้วยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ และหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาในพื้นที่จริงต่อไปได้ในอนาคต

ทบทวนวรรณกรรม

1. กระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Design Process) คือรูปแบบการทำงานร่วมกันของกลุ่มประชาชนหรือสมาชิกในชุมชนที่มีความตั้งใจจะสร้างความต้องการและความสนใจร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง โดยมีการร่วมมือกันเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในชุมชน ซึ่งอาจเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยมุ่งหวังที่จะปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มนั้น (Namburi, 2019)

ในการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ 1) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับรายละเอียดและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น 2) การปรึกษาหารือระหว่างผู้จัดทำโครงการกับประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบเพื่อฟังความคิดเห็น และตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม 3) การประชุมรับฟังความคิดเห็นระหว่างประชาชนกับผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจ โดยใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ 4) การประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความเป็นระบบและชัดเจน เป็นเวทีสำหรับเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยจาก ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย 5) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในประเด็นปัญหานั้น ๆ ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วม และ 6) การใช้กลไกทางกฎหมาย แต่รูปแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงการป้องกันและแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและการป้องกันสิทธิของตนเองอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม (Kokpol, 2009) เนื่องจากพื้นที่วิจัยนั้นประสบปัญหาความขัดแย้งเรื่องพื้นที่ค้าขายแผงลอยบนถนนที่ไปตั้งบังหน้าร้านของตึกแถวจนนำไปสู่การฟ้องร้อง จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการออกแบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่

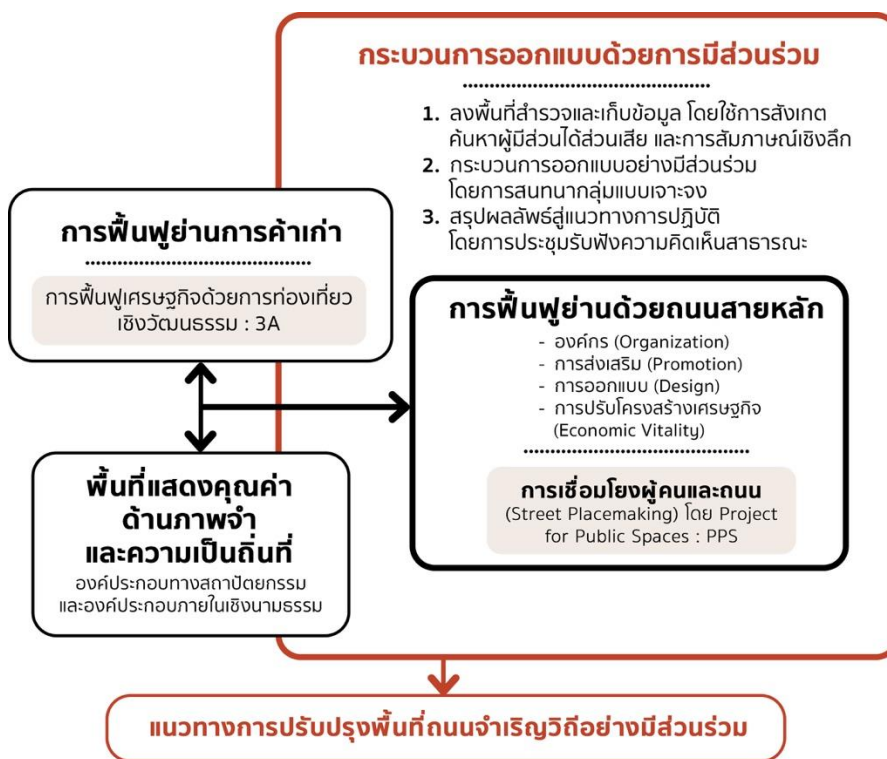
2. หลักการเกี่ยวกับการฟื้นฟูย่านด้วยถนนสายสำคัญ (Main Street Approach) เริ่มต้นจากกระแสการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านในปี พ.ศ. 2523 โดยภาคท้องถิ่นและประชาชนในสหรัฐอเมริกา โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูอาคารเก่าและย่านการค้าเก่าที่เคยเป็นศูนย์กลางธุรกิจ แต่กลับประสบปัญหาความซบเซาเนื่องจากการขยายตัวของเมืองการพัฒนาเมืองทำให้โครงการถนนสายสำคัญกลายเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยการออกแบบและปรับปรุงพื้นที่ด้วยการยึดโยงประวัติศาสตร์ไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ผ่านการนำเสนอคุณค่าทางวัฒนธรรม (Thiensuwan, 2013) มีเป้าหมายมุ่งไปที่การกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการออกแบบปรับปรุงกายภาพและการจัดระเบียบพื้นที่ โดยจำเป็นต้องมีการเห็นชอบจากคนในพื้นที่และการมีส่วนร่วมของชุมชน หลักการฟื้นฟูย่านด้วยถนนสายสำคัญประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ถนนสายสำคัญ ซึ่งในที่นี้คือ ถนนเจริญวิถี 2) คนในพื้นที่ที่มีความประสงค์จะฟื้นฟูย่าน ซึ่งรวมถึงกลุ่มคนทำวัง หอการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช และเทศบาลเมืองนครนครศรีธรรมราช 3) แนวโน้มผลกระทบเชิงบวกที่จะเกิดขึ้น เช่น การลดความขัดแย้งในพื้นที่ เพิ่มพื้นที่สีเขียว เพิ่มพื้นที่รองรับกิจกรรมประจำปีของเมือง และเพิ่มเอกลักษณ์ให้แก่ย่านทำวัง เมื่อมีองค์ประกอบครบทั้ง 3 ส่วนแล้วจะต้องดำเนินการภายใต้แนวคิด 4 กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง (Transformation Strategies) ได้แก่ 1) การสร้างภาคี (Organization) โดยการส่งเสริมความเป็นผู้นำในท้องถิ่นจากการรวมกลุ่มเน้นอาสาสมัครและไม่แสวงหาผลกำไร 2) การสร้างแรงจูงใจ (Promotion) เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของธุรกิจในพื้นที่ด้วยการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับถนนและเมือง 3) การออกแบบ (Design) ให้สร้างพื้นที่เมืองที่ปลอดภัยและมีลักษณะโดดเด่น โดยการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่อย่างชัดเจน เช่น ศิลปะ การแสดงและภาพ เมืองวิทยาลัย ความบันเทิงและชีวิตกลางคืน เศรษฐกิจและความรู้ 4) การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ (Economic Vitality) เพื่อยกระดับการพัฒนาเป็นความร่วมมือในรูปแบบของโครงสร้างระบบคนที่ทำงานเพื่อพัฒนาพื้นที่อย่างมั่นคง ส่งผลให้โครงการฟื้นฟูเมืองด้วยถนนสายสำคัญมีความเข้มแข็ง (Global Street Design Guide, 2024)

3. การฟื้นฟูย่านการค้าเก่า (Revitalization Old Commercial District) เป็นการฟื้นฟู บูรณะ และปรับปรุงใหม่ด้วยการซ่อมแซมอาคารหรือสภาพแวดล้อมเดิมให้อยู่ในสภาพที่ดีขึ้น และสามารถใช้ประโยชน์ได้อีก เพื่อเพิ่มศักยภาพและสามารถในการรองรับความต้องการต่อการใช้งานในยุคสังคมปัจจุบันได้มากขึ้น เน้นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมเรื่องการสงวนรักษา ป้องกัน และดูแลรูปแบบการพัฒนาชุมชนอันมีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพของแต่ละแห่งให้ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะของย่าน (Chamroonroch, 2020) ให้กับสถานที่และเมืองนั้นมีชีวิตชีวา สร้างสีสัน สร้างความรื่นรมย์ให้กับชุมชน กระตุ้นให้มีการเยี่ยมชมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้นเป็นรูปแบบการฟื้นฟูที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าวิธีอื่น ๆ อีกทั้งเป็นวิธีที่ไม่ค่อยสร้างผลกระทบกับผู้คน หลังได้รับการพัฒนาเพื่อฟื้นฟูย่านด้วยการบริหารจัดการพื้นที่ใช้งานกลางวัน และกลางคืนให้เป็นระเบียบมากขึ้น (Suchaxaya, 2009)

4. แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่แสดงคุณค่าด้านภาพจำและความเป็นถิ่นที่ (Sense of Place) การศึกษาคุณค่าด้านภาพจำและความเป็นถิ่นที่จะพิจารณาผ่านตัวแปรที่พิสูจน์ได้ เช่น ภาพภาพ ประโยชน์ใช้สอย และพฤติกรรม (Sangsehanat, 2017) โดยจะแบ่งประเภทจากปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อเนื้อหาของสถานที่ การใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ ของมนุษย์จะเป็นแกนหลักในวิธีการศึกษา พร้อมเชื่อมโยงไปยังเนื้อหาของสถานที่ที่สามารถปรับใช้ในงานสถาปัตยกรรมได้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ความทรงจำ (Cognitive) คือการรับรู้และจำรูปร่างของพื้นที่ องค์ประกอบทางกายภาพ และตำแหน่งความทรงจำของบุคคลซึ่งสัมพันธ์กับ “รูปทรง (Form)” ของสถานที่ 2) พฤติกรรม (Behavior) คือความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในด้านประโยชน์ใช้สอย (Function) และ 3) อารมณ์ความรู้สึก (Emotion) คือการรับรู้ถึงความพึงพอใจและความผูกพันที่มีต่อสถานที่ ซึ่งเชื่อมโยงกับ “ความหมาย” (Meaning) ที่พื้นที่ต้องมีเอกลักษณ์เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และลักษณะเฉพาะทางสังคมวัฒนธรรม (Panin, 2010) Sense of Place เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเอกลักษณ์ของสถานที่นั้น ๆ ดังนั้นในการฟื้นฟูย่านท่าวังจึงควรมองในแง่ของทั้งองค์ประกอบทางกายภาพและองค์ประกอบทางนามธรรม นั่นคือ วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสร้างร่องรอยของความทรงจำร่วมกัน ในที่นี้ความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้อาศัยมีความสำคัญต่อการระบุความเป็น Sense of Place ของพื้นที่ เพื่อใช้ในการออกแบบพื้นที่ทางกายภาพของย่านท่าวัง ในการออกแบบสามารถจัดทำเรื่องราวเพื่อแสดงคุณค่าต่าง ๆ ให้เห็นเป็นรูปธรรม ผ่านการออกแบบสื่อความหมาย (Interpretation Design) โดยการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านกายภาพ เช่น การออกแบบภาพหรือพื้นผิวถนน การประดับตกแต่งพื้นที่ หรือการออกแบบรูปปั้นจำลองภายในพื้นที่เพื่อเล่าเรื่องราวของย่าน ทำให้เกิดความเข้าใจในคุณค่า ความสำคัญ เรื่องราว และประวัติศาสตร์ของย่าน แก่บุคคลทั่วไปและนักท่องเที่ยว การรวบรวมข้อมูลและระบุเรื่องราวที่ต้องออกแบบเพื่อสื่อความหมายในรูปแบบกายภาพจะทำให้พื้นที่น่าสนใจ ช่วยสร้างจิตสำนึกแก่ผู้คน และเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับสถานที่สร้างเอกลักษณ์ให้กับย่านท่าวังได้

5. แนวคิดการฟื้นฟูเศรษฐกิจด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (3A) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการมุ่งเน้นการศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และศิลปะ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาภูมิปัญญาและความสร้างสรรค์ พร้อมทั้งเคารพสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และศักดิ์ศรีของผู้คน นับเป็น “การท่องเที่ยวที่วัฒนธรรมเป็นทรัพยากร” (Ketsasiri, 1997) ซึ่งมุ่งเน้นการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นของจังหวัดโดยการกระตุ้นการท่องเที่ยวผ่านทรัพยากรที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งต่าง ๆ ในระดับตำบล เมือง ภาค หรือประเทศ โดยมีลักษณะสำคัญ 3 ประการที่เรียกว่า 3A ได้แก่ 1) ความดึงดูดใจ (Attraction) ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องสามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว มีความน่าสนใจ เช่น ชายหาดทรายขาว แนวปะการังที่มีสีสัน หรือการแสดงในเทศกาลต่าง ๆ 2) ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility) แหล่งท่องเที่ยวดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้นเมื่อการเดินทางสะดวกและเข้าถึงได้ง่าย หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลควรสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน สะพาน และที่จอดรถ 3) ความประทับใจ (Amenity) ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความสุขและความประทับใจ เช่น แหล่งประวัติศาสตร์ วัด และโบราณสถานที่น่าสนใจถึงอารยธรรมเก่า หรือธรรมชาติที่เหมาะสมสำหรับการพักผ่อน กิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ เช่น งานเทศกาล (Carnival) เป็นต้น (Sukhothai Thammathirat Open University, 2005) จากทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ดังรูปที่ 3

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 3 : กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีกระบวนการศึกษาแบบการมีส่วนร่วม (Participatory Qualitative Research) มีการศึกษาวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่แนวทางการออกแบบและพัฒนาพื้นที่เบื้องต้น โดยใช้การสังเกต (Observation) สภาพปัจจุบันและสถานการณ์จริงในพื้นที่ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ตัวแทนเทศบาลเมืองนครฯ ในฐานะภาครัฐเจ้าของพื้นที่เช่าแผงลอยบนถนนจราจรวิถีย่อย ตัวแทนตำรวจภูธรเมืองนครฯ ในฐานะภาครัฐส่วนปฏิบัติการทางกฎหมายจราจรบนถนนจราจรวิถีย่อย ตัวแทนกลุ่มคนทำวังและหอการค้า ในฐานะภาคประชาชนเจ้าของพื้นที่และภาคเอกชนที่สนใจในเรื่องการฟื้นฟูเศรษฐกิจในย่านเมืองเก่า ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม จัดทำแนวทางออกแบบและสรุปผลสังเคราะห์เพื่อเป็นเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลและสรุปผล โดยการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) กับตัวแทนกลุ่มผู้ค้าในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ค้าในอาคาร (ผู้เช่าและเจ้าของ) และผู้ค้าแผงลอย (ผู้เช่า) ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลลัพธ์สู่แนวทางการปฏิบัติ สรุปรวบรวมข้อมูลและจัดทำแบบร่างเบื้องต้น (Preliminary) ที่ได้จากกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม โดยการประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (Public Inquiry) ร่วมกับตัวแทนทุกภาคส่วนที่ได้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยโดยใช้การมีส่วนร่วม เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นไปสู่การสร้างแนวทางการพัฒนาและแก้ปัญหาาร่วมกัน (Sarukosit, 2009) เพื่อเป็นส่วนช่วย

ให้ความเห็นที่แตกต่างกันของแต่ละฝ่ายได้รับข้อสรุปร่วม ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัย จัดทำแบบร่างการปรับปรุงและบริหารจัดการพื้นที่ถนนจำเรียววิถี และร่างข้อตกลงร่วมกันในการฟื้นฟูและพัฒนาย่านท่าวังของคนในพื้นที่

2. ตัวแทนกลุ่มเป้าหมายหลัก

การวิจัยจะเน้นการนำความคิดเห็นและความต้องการของตัวแทนกลุ่มเป้าหมายหลัก 5 กลุ่ม เนื่องจากเป็นกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในพื้นที่ถนนจำเรียววิถี รวมทั้งสิ้น 106 คน คือ 1) ตัวแทนกลุ่มผู้ค้าในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ค้าในอาคาร (ผู้เช่าและเจ้าของ) และผู้ค้าแผงลอย (ผู้เช่า) เพื่อให้ความเห็นในการส่วนของการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ค้าขาย รถเข็นแผงลอย และการบริหารจัดการเวลาการค้าขาย ให้สอดคล้องและใช้งานได้จริงกับแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ถนนจำเรียววิถี จำนวน 48 คน 2) ตัวแทนกลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่ ได้แก่ คนในพื้นที่และประชาชนทั่วไปในพื้นที่เข้ามาจับจ่ายใช้สอย เจ้าของที่ดินและอาคาร กลุ่มคนท่าวัง เพื่อให้ความเห็นในส่วนของการออกแบบปรับปรุงพื้นที่กายภาพของถนนที่ตอบสนองการใช้งานเชิงสาธารณะ เช่น ความสะอาดหรือความปลอดภัยในการใช้พื้นที่ทางเท้าหรือถนนที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้ใช้งาน จำนวน 17 คน 3) ตัวแทนภาครัฐที่มีอำนาจดูแลหรือสั่งการในพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช และสถานีตำรวจภูธรเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อให้ความเห็นทางกฎหมาย ยุทธศาสตร์ การพัฒนา และข้อบังคับของรัฐ ให้สอดคล้องกับการออกแบบปรับปรุงพื้นที่และเห็นถึงบทบาทของรัฐในการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกันในทางปฏิบัติ จำนวน 8 คน 4) ตัวแทนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หอการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ความเห็นด้านกิจกรรมทางการค้า การลงทุน และการประชาสัมพันธ์ ที่จะช่วยส่งเสริมการฟื้นฟูเชิงเศรษฐกิจในพื้นที่ จำนวน 14 คน 5) ตัวแทนภาควิชาการ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้ความเห็นเชิงหลักการทั้งในเชิงทฤษฎีและในทางปฏิบัติในพื้นที่จริง ทั้งทางด้านวิชาการ ประวัติศาสตร์ และการปรับปรุงพื้นที่และการบริหารจัดการพื้นที่ โดยทุกกลุ่มในกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นตรงกันต่อผลงานวิจัย รวมทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่การพัฒนาเป็นแนวทางการออกแบบปรับปรุงและการบริหารจัดการพื้นที่ถนนจำเรียววิถีอย่างมีฉันทามติ จำนวน 19 คน

3. ดำเนินการวิจัย

3.1 ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล ลงพื้นที่เก็บข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การสังเกต (Observation) สภาพปัจจุบันและสถานการณ์จริงในพื้นที่ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) รายบุคคล เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจรูปแบบการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์ของย่านท่าวังและถนนจำเรียววิถีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เก็บข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ค้นหา ระบุ และทำความเข้าใจบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่โดยสรุปการดำเนินงานได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การดำเนินงานและเครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนที่ 1

การดำเนินงาน	เครื่องมือ/วิธีการ
1. ทบทวนเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	1. แบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยชุดคำถาม 3 ประเด็น
2. วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ	2. การเดินสำรวจและแผนที่
3. ลงพื้นที่สำรวจย่าน เก็บข้อมูลด้วยการสังเกต และตรวจสอบข้อมูลที่มี	- เมืองเก่านครนครศรีธรรมราช
	- ย่านท่าวัง
4. ค้นหาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึก	- ถนนจำเรียววิถีและถนนคลองท่า

3.2 ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม

จัดทำแนวทางออกแบบและสรุปผลสังเคราะห์เพื่อเป็นเครื่องมือในการคืนข้อมูลและสรุปผลโดย การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) กับตัวแทนกลุ่มผู้ค้าในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ค้าในอาคาร (ผู้เช่าและเจ้าของ) และผู้ค้าแผงลอย (ผู้เช่า) เพื่อรับฟังทิศทางการจัดการจากคนในพื้นที่ และมุมมองการพัฒนาภาพรวมของย่านท่าวังในเชิงกายภาพ ระบุระดับความเป็นเจ้าของพื้นที่โดยเฉพาะกลุ่มผู้ค้าแผงลอยที่อาจมีแนวโน้มที่ไม่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากกังวลว่าจะไม่ได้ค้าขายบนถนนจำเรียววิถี จึงจำเป็นต้องให้ข้อมูลเพื่อเพิ่มมุมมองการพัฒนาเพื่อพื้นที่ถนนสาธารณะโยชน์ ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนรวมของเมืองที่ประชาชนทุกคนสมควรจะมีสิทธิในการใช้งานพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียม โดยเตรียมเครื่องมือที่จะทำให้ผู้มีส่วนร่วมเห็นถึงประโยชน์ของแนวทางการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ถนนจำเรียววิถีร่วมกันทั้งในระดับตนเองและย่านท่าวัง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างทัศนคติในการพัฒนาจนสามารถระบุความสำคัญของพื้นที่ถนนจำเรียววิถีทั้งในเชิงกายภาพและจินตภาพได้ จึงจะสามารถนำข้อมูลไปพัฒนาเป็นแนวทางการออกแบบแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ถนนจำเรียววิถีแบบร่างเบื้องต้น (Preliminary) เพื่อนำแบบร่างมาสรุปแนวทางในเรื่องการออกแบบปรับปรุงกายภาพและการบริหารจัดการร่วมกันได้ โดยสรุปการดำเนินงานได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การดำเนินงานและเครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนที่ 2

การดำเนินงาน	เครื่องมือ/วิธีการ
1. จัดการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อออกแบบแนวทางการปรับปรุงและการบริหารจัดการพื้นที่	เชิญร่วมประชุมด้วยการเดินสำรวจ อธิบายโครงการ และแจกแผนพับเชิญชวนกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในบริเวณถนนจำเรียววิถีนำเสนอข้อมูลและสรุปผลลัพธ์ผ่านมาด้วย
2. สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อออกแบบแนวทางปรับปรุงและบริหารจัดการพื้นที่ ตลอดจนขอบเขตด้านกฎหมายและแนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติ	1. แผนที่ ภาพนิ่ง และ VDO แสดงข้อมูล
	- สรุปข้อมูลสำรวจและสัมภาษณ์เชิงลึก
	- แผนที่แสดงการใช้งานในด้านต่างๆ
	- แผนพัฒนาพื้นที่ในระดับประเทศจนถึงระดับย่าน
	- กรอบแนวคิดการออกแบบปรับปรุงเพื่อฟื้นฟูพื้นที่
	- กรอบแนวคิดการออกแบบ
	2. กรณีศึกษา (Case Study) ทั้งไทยและต่างประเทศ เพื่อเปิดให้เห็นแนวทางการออกแบบปรับปรุงและบริหารพัฒนาพื้นที่ด้วยถนนสายสำคัญ (Main Street Approach)

ตารางที่ 2 การดำเนินงานและเครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนที่ 2 (ต่อ)

การดำเนินงาน	เครื่องมือ/วิธีการ
	3. แบบทางสถาปัตยกรรม
	- ผังพื้นหลังการปรับปรุง (Master Plan)
	- รูปด้าน (Elevation) รูปตัด (Section)
	- ภาพทัศนียภาพ (Perspective)

3.3 ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลลัพธ์สู่แนวทางการปฏิบัติ

โดยการจัดการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) เพื่อสรุปรวบรวมข้อมูลและจัดทำแบบร่างเบื้องต้น (Preliminary) ที่ได้จากกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม โดยแบ่งการนำเสนอผลสรุปเป็นนิทรรศการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณะ และการประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (Public Inquiry) ร่วมกับตัวแทนทุกภาคส่วนที่ได้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยโดยใช้การมีส่วนร่วมเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นไปสู่การสร้างแนวทางการพัฒนาและแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อเป็นส่วนช่วยให้ความเห็นที่แตกต่างของแต่ละฝ่ายได้รับข้อสรุปร่วม โดยสรุปการดำเนินงานได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การดำเนินงานและเครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนที่ 3

การดำเนินงาน	เครื่องมือ/วิธีการ
1. จัดการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) กับกลุ่มตัวแทนเพื่อสรุปแนวทางการออกแบบปรับปรุงและการบริหารจัดการร่วมกัน	1. นำเสนอข้อมูลและสรุปผลลัพธ์การประชุมผ่านมา
2. จัดทำนิทรรศการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณะ ถนนจำเรียววิถี และภายในงานอาสาสมัคร (ASA)	2. แผนที่ ภาพนิ่ง และ VDO แนวทางการออกแบบปรับปรุงและการบริหารจัดการพื้นที่ถนนจำเรียวร่วมกัน
3. จัดประชุมกลุ่มใหญ่ประชาพิจารณ์ (Public Inquiry) กับกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน และประชาชนทั่วไป	3. แบบทางสถาปัตยกรรม
	- ผังพื้นหลังการปรับปรุง (Master Plan)
	- รูปด้าน (Elevation) รูปตัด (Section)
	- ภาพทัศนียภาพ (Perspective)
	4. Poster เผยแพร่ลงสื่อออนไลน์ในพื้นที่ เช่น Facebook
	5. Lang Dao Exhibition
	6. VDO สรุปงานวิจัย
	7. ตัวแทนกลุ่มผู้ค้าหลังดาว
	8. นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ที่สำคัญในพื้นที่
	9. เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของภาคส่วนต่างๆ
	- จังหวัดนครศรีธรรมราช
	- เทศบาลนครนครศรีธรรมราช
	- สถานีตำรวจภูธรเมืองนครศรีธรรมราช
	- หอการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.4 ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการวิจัย

จัดเอกสารสรุปผลการวิจัย ทำแบบร่างเบื้องต้น (Preliminary) และบริหารจัดการพื้นที่ถนนจำเริญวิถี และร่างข้อตกลงร่วมกันในการฟื้นฟูและพัฒนาย่านท่าวังของคนในพื้นที่โดยสรุปการดำเนินงานได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การดำเนินงานและเครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนที่ 4

การดำเนินงาน	เครื่องมือ/วิธีการ
1. จัดทำแบบร่างเบื้องต้น (Preliminary) แนวทาง การปรับปรุงและแนวทางการบริหารจัดการ พื้นที่ถนนจำเริญวิถี	1. เอกสารข้อมูลและสรุปผลงานวิจัยทั้งหมดที่ผ่านมา 2. สรุปความเห็นวงประชุมประชาพิจารณ์ (Public Inquiry) 3. ผังพื้นหลังการปรับปรุง (Master Plan)
2. สรุปข้อมูลงานวิจัยเป็นเอกสารประกอบ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลเสนอแนะกับแบบร่าง	

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

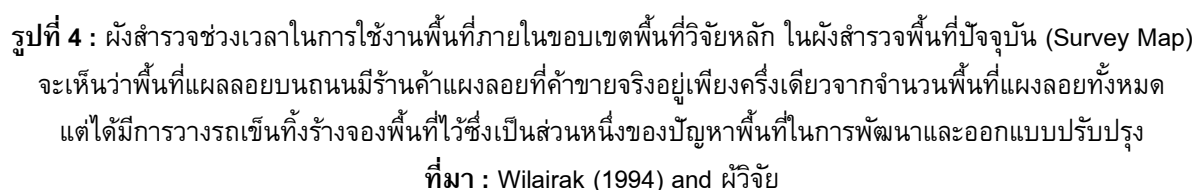
1. ผลการวิจัย

1.1 ผลดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 สรุปผลได้ว่า ผู้วิจัยมีความเข้าใจต่อสภาพปัจจุบัน บริบททั้งกายภาพ พื้นที่ บทบาทและทัศนคติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อย่านท่าวัง โดยสามารถแบ่ง กลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่ (Stakeholders) 8 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้อยู่อาศัยในอาคารมีจำนวน 10% ของพื้นที่วิจัย 2) กลุ่มผู้อยู่อาศัยและค้าขายในอาคาร มีจำนวน 60% ของพื้นที่วิจัย 3) กลุ่มผู้ค้าขายในอาคาร มีจำนวน 30% ของพื้นที่วิจัย 4) กลุ่มผู้ค้าแผงลอยบนถนน ซึ่งมีลักษณะการค้าบนพื้นที่พิเศษให้เป็นพื้นที่ผ่อนปรนที่สามารถใช้พื้นที่บนผิวจราจรการค้าขายได้ภายใต้ขอบเขต ข้อกำหนดและการดูแล้วยุทธวิธีของผู้ค้าโดยกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครนครศรีธรรมราช มาเป็นระยะเวลามากกว่า 30 ปี 5) กลุ่มลูกค้าในพื้นที่ ซึ่งแบ่งได้ทั้ง กลุ่มลูกค้าร้านค้าแผงลอยที่เข้ามายังถนนจำเริญวิถี เดินทางเข้ามาในพื้นที่ด้วยรถยนต์เป็นหลัก 6) กลุ่มคนทำงาน ซึ่งแบ่งได้ทั้งกลุ่มคนทำงานในพื้นที่ ได้แก่ ห้างสรรพสินค้ารายย่อย ร้านค้าปลีกและส่งรายย่อย และร้านค้ารายย่อยต่าง ๆ จะเข้ามาในพื้นที่ในช่วงเวลาของการเปิด-ปิดร้าน เดินทางเข้ามาในพื้นที่ด้วยรถจักรยานยนต์เป็นหลัก และกลุ่มคนทำงานพื้นที่โดยรอบ ได้แก่ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ห้างสรรพสินค้าขนาดกลาง โรงแรม เป็นต้น เพื่อใช้พื้นที่เป็นทางผ่านในการโดยสารรถสาธารณะ เช่น รถสองแถว 7) กลุ่มผู้สัญจรเป็นทางผ่าน เดินทางเข้ามาในพื้นที่ทั้งรถจักรยานยนต์ รถยนต์ และทางเท้า และ 8) กลุ่มนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่โดยใช้รถยนต์ รถสองแถว และทางเท้าเป็นหลัก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ใช้งานส่วนหนึ่ง สามารถสรุปผลได้เป็น 3 ประเด็น คือ 1) ทิศทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่ถนนจำเริญวิถีในความเห็นคนในพื้นที่ โดยคนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความต้องการให้เกิดการกำหนดเวลาใช้งานพื้นที่ถนนร่วมกันที่แน่นอนเพื่อให้ถนนได้มีช่วงเวลาทำความสะอาดเป็นประจำ พื้นปูถนนหลังวิกฤตให้เป็นตลาดโต้รุ่งดั้งเดิม ขยายทางเท้าเพื่อเพิ่มโอกาสในการค้าขาย สร้างเครือข่ายการเชื่อมโยงร้านค้าท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ปรับปรุงกายภาพให้เป็นถนนคนเดินและทางเท้าที่ปลอดภัยสำหรับคนทุกเพศทุกวัย ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อมวลชน (Universal Design) เป็นแนวคิดการออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในสังคมเพื่อการใช้งานที่สะดวกสบายปลอดภัยครอบคลุมสำหรับทุกคน โดยไม่ต้องมีการดัดแปลงพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (Thong-at, 2010) ส่งเสริมการปรับปรุงทางด้านกายภาพของย่านให้มีเอกลักษณ์ของย่านจับจ่ายใช้สอยสินค้าและบริการที่ครบครันด้านอาหารทั้งคาวและหวาน (ของกินหลังวิกฤต) เปลี่ยนการใช้งานอาคารให้ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น โฮสเทล พัฒนาเป็นเมืองเดินได้

เดินดี (Walkable City) โดยพัฒนาด้านความปลอดภัย ความสะดวก และควมมีชีวิตชีวาของย่าน รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายการพัฒนาและพื้นที่ส่วนกลางในการรองรับการท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการโดยคนในย่านท่าวัง

2) สถานการณ์ความเป็นอยู่ในปัจจุบันและปัญหาจากการใช้พื้นที่ถนนจำกัด ปัญหาหลัก คือ ไม่มีที่จอดรถให้แก่ลูกค้า ส่งผลให้ลูกค้าออกไปซื้อที่อื่นแทน อาคารโดยรอบถนนมีความเสื่อมโทรมเกินไป ความไม่สะอาดและไม่เป็นระเบียบของพื้นที่แผงลอยบนถนน และพื้นที่ไม่มีกิจกรรมในเวลาว่างคืน 3) ทิศทางการแก้ไขในความเห็นคนในพื้นที่ จะต้องสร้างข้อตกลงร่วมกันในการใช้งานพื้นที่สาธารณะของย่านโดยเฉพาะถนนและทางเท้าเพื่อให้เกิดความสะอาดและเป็นระเบียบมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้มีการจัดระเบียบผู้ค้าแผงลอย กรณีการบังหน้าร้าน ไม่ดูแลรักษาความสะอาดบนพื้นที่แผงตนเอง วางแผงลอยทิ้งไว้ในพื้นที่ โดยการทำข้อตกลงระเบียบร่วมกันส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการสร้างกิจกรรมน่านั่ง เช่น ตลาดโต้รุ่ง ประชาสัมพันธ์พื้นที่ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น สร้างเครือข่ายเพื่อร่วมพูดคุยกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาารร่วมกันโดยเฉพาะกลุ่มผู้ค้าในอาคารและแผงลอยอันนำไปสู่ความยั่งยืนของการฟื้นฟูย่านท่าวังในอนาคต จากการสำรวจกลุ่มผู้ใช้งานพบว่ากลุ่มผู้ค้าแผงลอยบนถนนไม่ได้มีการค้าขายในทุกวัน บางแผงเลิกขายไปแล้วแต่ยังคงวางแผงลอยที่ไม่ได้ใช้งานแล้วทิ้งไว้บนถนน พื้นที่เปล่าดังกล่าวจึงกลายเป็นพื้นที่ที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อส่วนร่วมได้ดังรายละเอียดในรูปที่ 4

2. ผลดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 สรุปผลได้ว่า ผู้วิจัยและกลุ่มผู้มีส่วนร่วมเกิดการแลกเปลี่ยนความเห็น สร้างเข้าใจ และสามารถระบุถึงปัญหา สถานการณ์ ศักยภาพ และต้นทุนของพื้นที่ร่วมกัน เข้าใจถึงนโยบายและโอกาส จากแผนพัฒนาและความเป็นไปได้ของโครงการร่วมกัน และโอกาสของพื้นที่ความเป็นไปได้ของโครงการร่วมกัน สามารถระบุและแสดงความคิดเห็นถึงแนวทางการออกแบบปรับปรุงและการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกัน เกิดฉันทามติร่วมกัน ต่อแนวทางการออกแบบปรับปรุงและการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกันในวงกลุ่มคนระดับย่าน คนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจ ในโอกาสทางเศรษฐกิจที่กำลังมาถึงของพื้นที่แต่ขาดความเชื่อมั่นต่อการพัฒนาพื้นที่ว่าเป็นเรื่องยากที่จะเกิดขึ้นได้ เนื่องจากในขั้นตอนที่ 2 นี้มีตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนร่วมค่อนข้างหลากหลาย จึงได้ค้นพบว่าภาพกรณีศึกษาทั้งจาก ในประเทศและต่างประเทศ (Case Study) การสร้างความเข้าใจในเรื่องการออกแบบพื้นที่เบื้องต้นเพื่อกระตุ้นให้ สามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นความต้องการได้ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการออกแบบใน 3 ประเด็นหลัก คือ ระดับการพัฒนาพื้นที่ถนนจำเรียววิถี จุดแข็งและจุดอ่อนย่านท่าวังและถนนจำเรียววิถี และเรื่องราวที่ต้องการนำการออกแบบสื่อความหมายคุณค่าของย่านท่าวัง ให้ผู้พบเห็นตระหนักรู้ถึงความสำคัญ ในการฟื้นฟูย่านท่าวังซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อความภาคภูมิใจทั้งตนเองยามแก่และลูกหลานในอนาคต อีกทั้งเนื่องจาก ผลสรุปการประชุมกลุ่มย่อยแต่ละครั้งจะถูกนำมาปรับในผังออกแบบด้วยทุกครั้ง ทั้งยังระบุตำแหน่ง และขนาดใน แบบร่างกำกับให้ผู้มีส่วนร่วมสามารถนึกภาพออกได้เป็นภาพเดียวกัน ช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ชัดเจน และลดการ สื่อสารผิดพลาด จนนำสู่การตั้งกลุ่มตัวแทนเพื่อเป็นตัวแทนในการพูดคุยร่วมกันในอนาคต ในชื่อว่า “กลุ่มผู้ค้าหลังดาว” โดยเน้นพัฒนาไปสู่แนวทางออกแบบถนนหน้าเดิน (Street Placemaking) ควบคู่กับการส่งเสริมภาพลักษณ์ความเป็น Street Food อีกทั้งตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนร่วมได้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้สึกและความทรงจำภายในย่านท่าวัง สรุปเป็น การตีความหมายของพื้นที่เป็นชุดข้อมูล “คุณค่าและความสำคัญของย่านท่าวังและถนนหลังดาว หรือ พื้นที่แสดงคุณค่า ด้านภาพจำและความเป็นถิ่นที่ (Sense of Place)” ของย่านท่าวัง จึงเป็นแนวทางการออกแบบเพื่อรื้อฟื้นคุณค่าและความสำคัญด้วยการออกแบบสื่อความหมายทางกายภาพ (Interpretation Design) เพื่อแสดงคุณค่าความสำคัญของ ถนนจำเรียววิถีและท่าวัง ทั้ง 4 เรื่องราว ได้แก่ 1) เป็นถนนจำเรียววิถี คลองท่าที่ก่อนถมที่เป็นถนนจำเรียววิถี 2) ย่านการค้าขายไทย - จีน ที่เริ่มจากตลาดแบกะดินหาบเร่เงินพัฒนามาเป็นย่านการค้าท่าวัง 3) วัดไทยวิถีจีน ความกลมกลืนของวัฒนธรรมไทยจีน 4) แสงสีหลังดาว ศูนย์กลางความบันเทิงของวัยรุ่นนครศรีธรรมราช

รูปที่ 5 : แบบร่างแนวทางการออกแบบปรับปรุงพื้นผิว (Pavement) ของพื้นที่ถนนเพื่อแบ่งพื้นที่การใช้งานด้วยวัสดุแทนการยกระดับพื้น ให้พื้นถนนแสดงคุณค่าและความสำคัญของย่านท่าวังและถนนเจ้าเจริญวิทย์ 4 เรือราว
ที่มา : ผู้วิจัย

รูปที่ 6 : แนวทางการใช้งานพื้นที่ช่วงกลางวัน บริเวณหัวถนนเจ้าเจริญวิถีติดกับถนนบรมมหาราชวัง โดยนำเสนอภาพจำในเรื่องราว "ย่านการค้าขายไทย-จีน" ที่เริ่มจากตลาดแบบกะดินหาบเร่งพัฒนาเป็นย่านการค้าทำวัง
ที่มา : ผู้วิจัย

รูปที่ 7 : แนวทางการใช้งานพื้นที่ช่วงกลางคืนบนถนนเจ้าเจริญวิถีบริเวณหน้าห้างสรรพสินค้า โดยนำเสนอภาพจำในเรื่องราว "แสงสีหลังดาว" ศูนย์กลางความบันเทิงของวัยรุ่นนครฯ
ที่มา : ผู้วิจัย

โดยได้นำเรื่องราวดังกล่าวมาออกแบบปรับปรุงพื้นผิว (Pavement) ดังรูปที่ 5 และนำเสนอภาพทัศนียภาพเสมือนจริง (Perspective) ดังรูปที่ 6 และ 7 ซึ่งเป็นเครื่องมือทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญในการช่วยให้กลุ่มผู้มีส่วนร่วมสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น และเห็นภาพรวมร่วมกันมากที่สุด เป็นเครื่องมือที่ได้รับความสนใจ และสร้างจดจำได้มากที่สุดในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เมื่อเทียบกับผังการออกแบบพื้นที่ มีพลังในการสร้างแรงจูงใจ และกระตุ้นความร่วมมือทั้งในระดับประชาชนทั่วไป ผู้ค้าขาย และผู้บริหารทั้งภาครัฐและเอกชน เมื่อเกิดการสื่อสารภายในกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งกระตุ้นแรงขับเคลื่อนทางความคิดในวงประชุมโดยมีกลุ่มคนท้าวังและกลุ่มขับเคลื่อนท้าวัง ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในวงประชุมซึ่งจะส่งผลดีต่อความเข้มแข็งของกลุ่มและการขับเคลื่อนในพื้นที่

3. ผลดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 สรุปผลได้ว่า เกิดฉันทามติร่วมกันต่อแนวทางการออกแบบปรับปรุงและการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกันในวงกลุ่มคนระดับเมืองบนเวทีสาธารณะ มีการนำเสนอข้อสรุปข้อตกลงของกลุ่มผู้เข้ามามีส่วนร่วมที่สรุปร่างข้อตกลงในการกำหนดช่วงเวลาการใช้พื้นที่ทั้งบนทางเท้าและบนผิวจราจรร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ค้าและภาครัฐ โดยคำนึงถึงประโยชน์ร่วมกันเป็นสำคัญ ทั้งผู้พักอาศัยและผู้ค้าจะต้องเคารพข้อตกลงอย่างเคร่งครัด และเสนอให้เกิดการทดลองใช้พื้นที่ร่วมกันเพื่อนำมาพัฒนาข้อตกลงร่วมกันต่อไป โดยขอให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเข้มงวดในการดูแลพื้นที่ร่วมกัน สรุปข้อตกลงได้เบื้องต้น 10 ข้อ มีการตอบรับเพื่อผลักดันไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาจริงในพื้นที่ต่อไปจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สร้างความเป็นไปได้ในการนำแนวทางการออกแบบปรับปรุงและการบริหารจัดการพื้นที่ถนนจำเรียววิถีไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น คนในพื้นที่และกลุ่มผู้ค้าทั้งสองกลุ่มมีความตื่นตัวที่ค่อนข้างชัดเจนต่อการออกแบบเพื่อปรับพื้นที่ในถนนจำเรียววิถี ส่งผลให้ทั้งสองกลุ่มเริ่มมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อแบบอย่างเปิดเผยขณะทำกระบวนการ มีท่าทีตอบรับที่ชัดเจนเรื่องการปรับตัวและปรับปรุงพื้นที่ อีกทั้งกลุ่มผู้ค้าเผยแพร่งานส่วนใหญ่มองเห็นถึงประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้น ในเรื่องของการใช้พื้นที่ร่วมกันโดยเน้นเอื้อประโยชน์แก่ผู้ค้าทั้งสองกลุ่มอันจะสามารถบรรเทาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ กลุ่มผู้ค้าทั้งสองกลุ่มเกิดการตั้งกลุ่มตัวแทน เพื่อพัฒนาย่านเป็นของตนเองเพื่อเป็นตัวแทนในการพูดคุยร่วมกันในอนาคตในชื่อว่า “กลุ่มผู้ค้าหลังดาว” จำนวน 10 คน เป็นตัวแทนจากกลุ่มผู้ค้าในอาคาร 5 คน และตัวแทนจากกลุ่มผู้ค้าแผงลอย 5 คน โดยกลุ่มผู้ค้าบางส่วนมองว่าการพัฒนาพื้นที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งมากยิ่งขึ้นระหว่างกลุ่มผู้ค้าในอาคารและแผงลอยจากสภาวะปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ค้าที่ไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมกลุ่มย่อย

หลังจากเกิดการรวมตัวของ “กลุ่มผู้ค้าหลังดาว” แล้ว จึงได้จัดนิทรรศการ Lang-Dao Exhibition บนถนนจำเรียววิถี นำเสนอสรุปแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ถนนจำเรียววิถีและผลลัพธ์เพื่อนำไปสู่ การขยายผลโดยคนในพื้นที่ กระตุ้นให้คนในพื้นที่ที่มีความตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญ และเข้าใจถึงสถานการณ์ปัจจุบันของย่านมากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่า กระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทจะสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่ไปได้ดียิ่งขึ้นมากยิ่งขึ้น เป็นการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณะในวงกว้างยิ่งขึ้น สร้างความเข้าใจในงานวิจัยและกระตุ้นแรงบันดาลใจในการพัฒนาเพื่อฟื้นฟูย่านท้าวังโดยใช้การออกแบบถนนจำเรียววิถี อีกทั้งกลุ่มผู้ค้าส่วนใหญ่มีความเข้าใจต่อขอบเขตบทบาท หน้าที่ ของพลเมืองที่ดีและพลังภาคประชาชนมากยิ่งขึ้นจากการรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของคนในจังหวัดจากเวทีสาธารณะ ทำให้เกิดการสื่อสารสองทางระหว่างความต้องการของประชาชนในย่านท้าวังต่อภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัดเรื่องการพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่สมควรเอื้อประโยชน์ส่วนใหญ่ให้แก่ประชาชนทั้งเมืองเป็นสำคัญ โดยไม่ลดทอนคุณค่า และความสำคัญเพื่อให้ย่านท้าวังและถนนจำเรียววิถียังคงทำหน้าที่เป็นถนนที่ส่งต่อความทรงจำของคนเมืองต่อไป

4. ผลดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 4 สรุปผลได้ว่า คนในพื้นที่และกลุ่มผู้ค้าทั้งสองกลุ่มมีความตื่นตัวที่ค่อนข้างชัดเจนต่อการออกแบบ โดยตัวแทนกลุ่มผู้ค้าทั้งสองกลุ่มมีความเข้าใจร่วมกันและแสดงออกถึงความร่วมมืออันดีต่อกันมากยิ่งขึ้นของผู้เข้าร่วมประชุมดำเนินการขอความเห็นอย่างมีส่วนร่วมแล้ว เกิดการพูดคุยเสนอความเห็น และปรึกษาหารือเพื่อสรุปประเด็นต่าง ๆ กันเองระหว่างการสนทนากลุ่มแบบเจาะจงในแต่ละครั้ง อีกทั้ง

ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เล็งเห็นและเข้าใจถึงการพัฒนาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากยิ่งขึ้นอย่างเห็นได้ชัด คนในพื้นที่มีความหวังต่อการพัฒนาโครงการมากยิ่งขึ้น

(ก) เทศบาลนครนครศรีธรรมราชกล่าวแสดงความ
ความคิดเห็นต่อผลลัพธ์ของงานวิจัย

(ข) ตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนร่วมหลักของงานวิจัยร่วมถ่ายรูป
ร่วมกันกับรองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
หลังจบการประชุม โดยร่วมกันทำมือเป็นสัญลักษณ์ของ
กลุ่มผู้ค้าหลังดาวสื่อถึงความร่วมมือ

รูปที่ 8 : บรรยากาศประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (Public Inquiry)

โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาย่านท่าวังในวันนี้เพื่อลูกหลานชาวท่าวังในอนาคต

ที่มา : ผู้วิจัย

จากรูปที่ 8 จะเห็นถึงบรรยากาศการปรึกษาพูดคุยของคนท่าวังขณะที่มีประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (Public Inquiry) โดยในการประชุมผู้วิจัยได้นำเสนอผลลัพธ์การศึกษาซึ่งเป็นผลจากกระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและกลุ่มผู้ค้าหลังดาวในพื้นที่ต่อสาธารณะ ได้แก่ นิทรรศการ สื่อออนไลน์ในพื้นที่ และเวทีประชุมกลุ่มใหญ่สาธารณะ อีกทั้งยังได้รับเกียรติจากท่านรองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชมาเป็นประธานเปิดเวทีประชุม ยิ่งสร้างขวัญกำลังใจแก่ประชาชน ส่งผลให้โครงการได้รับความสนใจ สร้างแรงบันดาลใจ และผลตอบรับที่ดีเกินคาดจากสื่อออนไลน์และคนในพื้นที่โดยมีการแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่จริงต่อไปในสื่ออย่างชัดเจน ซึ่งตรงกันกับผลลัพธ์ของการประชุมกลุ่มย่อยว่าพื้นที่หลังดาวเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของผู้คนท่าวังและเมืองนครศรีธรรมราชมาตั้งแต่อดีต ซึ่งปัจจุบันยังคงเป็นเป็นภาพความทรงจำของผู้คนทั้งเมืองอยู่เป็นพื้นที่ที่เคยรุ่งเรืองและเฟื่องฟูทั้งในด้านการค้า การค้าขาย และวิถีชีวิต และจากการค้าขาย อันสมควรจะได้รับการพัฒนาเพื่อฟื้นฟูคุณค่าเดิมของพื้นที่ให้กลับมาอีกครั้งดังเดิมอีกครั้ง แสดงให้เห็นว่าพื้นที่หลังดาวไม่ได้เป็นเพียงถนนการค้าของท่าวังแต่คือพื้นที่ของเมืองและพื้นที่ของคนเมืองนครศรีธรรมราชอย่างแท้จริง ผู้ค้าบางส่วนยังคงขาดความเข้าใจและยังไม่เห็นประโยชน์ของการพัฒนาถนนจำเริญวิถีเท่าที่ควร และยังคงไม่มีความต้องการในการปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงร้านค้า พื้นที่ร้านค้าหรือการบริหารจัดการการค้าในพื้นที่ตามชีวิตประจำวัน รวมทั้งความไม่เข้าใจต่อเป้าหมายงานวิจัยและผลลัพธ์ของงานวิจัย ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการพูดคุยต่อไปในอนาคต

อภิปรายผล

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ได้กำหนดไว้ว่า เพื่อดำเนินกระบวนการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ถนนจำเริญวิถีอันนำไปสู่การฟื้นฟูย่านท่าวัง โดยยังคงอนุรักษ์คุณค่าในด้านต่าง ๆ ทั้งวิถีชีวิต ดันทุนทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมให้อยู่ควบคู่ไปกับการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้คนในย่านท่าวัง จากกระบวนการวิจัย

สามารถสรุปผลได้ว่า จากกระบวนการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ถนนจำเรียววิถีอย่างมีส่วนร่วมจากตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ สามารถดำเนินไปจนได้ข้อสรุปเป็นแบบร่างปรับปรุงพื้นที่เบื้องต้น (Preliminary) และข้อตกลงในการบริหารจัดการพื้นที่เบื้องต้นแล้วดังรายละเอียดในขั้นตอนที่ 3 โดยใช้เครื่องมือทางสถาปัตยกรรมต่าง ๆ เป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสารกับตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจที่ตรงกัน ช่วยลดปัญหาเรื่องการสื่อสารผิดพลาดอันจะไปเพิ่มความตึงเครียดในพื้นที่ได้ และแบบร่างปรับปรุงพื้นที่เบื้องต้นยังเป็นผลสรุปของการพูดคุยที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยใช้พื้นที่ถนนจำเรียววิถีเป็นเวทีแสดงคุณค่าด้านต่าง ๆ ของวิถีชีวิตย่านท่าวัง ซึ่งเป็นการใช้ต้นทุนเดิมของย่านท่าวัง ให้เป็นพื้นที่นำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่จะก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ ด้วยการเพิ่มถนนจำเรียววิถีเป็นอีกหนึ่งจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวแวะพักและสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรม โดยการพัฒนาพื้นที่จะนำไปสู่การเปิดโอกาสการเข้าถึงสินค้าและบริการที่สะดวกมากขึ้นของผู้ซื้อ สร้างรายได้ให้แก่ผู้ขาย อันช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในย่านท่าวังต่อไปได้ และเมื่อพื้นที่เกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจแล้วยังเป็นแรงดึงดูดให้แก่ลูกหลานหรือนักลงทุนดั้งเดิมในพื้นที่มีแนวโน้มกลับมาสานต่อกิจการหรือพัฒนา พื้นที่ใหม่ภายใต้กรอบการอนุรักษ์คุณค่าด้านต่าง ๆ ของย่านท่าวังที่ได้ร่วมสรุปไว้ในกระบวนการออกแบบ

จากการดำเนินงานวิจัยนั้นสรุปได้ว่า ถนนจำเรียววิถีมีคุณค่าที่สำคัญอยู่ 2 สิ่งคือ 1) กายภาพ ซึ่งถือว่าเป็นต้นทุนเดิมในพื้นที่ มีที่ตั้งอยู่ตรงกลางย่านท่าวังและล้อมรอบด้วยถนนสายสำคัญ และมีขนาดใหญ่มากพอที่จะสามารถปรับเปลี่ยนให้เป็นพื้นที่อเนกประสงค์ชั่วคราวในการรองรับกิจกรรมประจำปี และงานต่าง ๆ ของเมืองเก่าได้ และ 2) รูปแบบการค้าขายซึ่งเป็นวิถีชีวิตเดิม ถนนจำเรียววิถีซึ่งเป็นหนึ่งในถนนค้าขายดั้งเดิมที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในเขตพื้นที่เมืองเก่านคร ซึ่ง 2 สิ่งนี้คือคุณค่าดั้งเดิมที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ ดังนั้นด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นหนึ่งในวิธีการทำให้ตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมองเห็นคุณค่าเดิม 2 สิ่งนี้ที่ถึงเวลาในการพัฒนาใหม่เพื่อเป้าหมายในการอนุรักษ์คุณค่าเดิม 2 สิ่งนี้ให้คงอยู่ไว้ โดยตั้งแต่เริ่มลงพื้นที่ทำงานวิจัย ผู้วิจัยไม่ได้มีความต้องการที่จะค้นหาคุณค่าใหม่ของพื้นที่ แต่กระบวนการวิจัยจะมุ่งเน้นไปที่การนำคนในพื้นที่มาช่วยกันเพื่อค้นหาคุณค่าเดิมที่มีเอกลักษณ์มากพอสำหรับการนำไปพัฒนา และต่อยอดไปสู่การออกแบบฟื้นฟูทางกายภาพพื้นที่ให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจในพื้นที่ได้ และเนื่องจากงานวิจัยดำเนินไปโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยจึงยังเพิ่มการเป็นที่ยอมรับคุณค่าดั้งเดิมนี้ของถนนจำเรียววิถีต่อคนส่วนใหญ่

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ได้กำหนดไว้ว่า เพื่อสรุปผลลัพธ์ของการดำเนินงาน วิธีการ เครื่องมือในกระบวนการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ถนนจำเรียววิถี อันนำไปสู่ข้อตกลงร่วมกันในการฟื้นฟูย่านท่าวังด้วยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ และหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาในพื้นที่จริงต่อไปได้ ในอนาคต จากกระบวนการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้หลักการฟื้นฟูย่านด้วยถนนสายสำคัญ (Main Street Approach) เป็นทฤษฎีหลักในการดำเนินงาน เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนและเครื่องมือวิจัยที่กำหนดแล้ว จึงได้ค้นพบข้อจำกัดในการนำแบบร่างปรับปรุงพื้นที่เบื้องต้น (Preliminary) ไปสู่การพัฒนานั้นที่จริงเนื่องจากหลักการฟื้นฟูย่านด้วยถนนสายสำคัญจำเป็นต้องอาศัย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ถนนสายสำคัญที่มีศักยภาพมากพอในการเป็นจุดศูนย์กลางและสะดวกในการเข้าถึง มีการค้าขายอยู่ดั้งเดิมแล้ว และต้องตั้งอยู่ในย่านการค้าเก่าที่มีประวัติศาสตร์มากพอที่จะถูกตีความและคัดเลือกมาออกแบบพื้นที่ให้มีเอกลักษณ์เพียงพอที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจของเมืองได้ คือ ถนนจำเรียววิถี 2) กลุ่มคน ซึ่งเป็นคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงต่อพื้นที่ถนนจำเรียววิถีทั้งในปัจจุบันและอนาคต ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มผู้ค้า เทศบาลเมืองนครฯ ตำรวจภูธรเมืองนครฯ ตัวแทนกลุ่มคนท่าวังหอการค้า รวมไปถึงภาคประชาชนทั่วไปสนใจในเรื่องการฟื้นฟูเศรษฐกิจในย่านเมืองเก่า 3) ผลกระทบเชิงบวกต่อเมืองในอนาคต เนื่องจากถนนคือพื้นที่ของเมืองที่ทุกคนที่สัญจรผ่านไปมาได้อย่างเท่าเทียม เช่น เพิ่มพื้นที่สาธารณะที่ส่งเสริมสุขภาพ มีการจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืน มีการช่วยประหยัดพลังงานเป็นพื้นที่จัดงานในบางเทศกาล ดังนั้น

ภาพสุดท้ายของการพัฒนาจะต้องมีส่วนในการแสดงออกถึงความเท่าเทียมทางสังคมในการใช้งานพื้นที่สาธารณะร่วมกัน

โดย 3 องค์ประกอบนี้จะถูกดำเนินการภายใต้ 4 กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลง (Transformation Strategies) (Global Street Design Guide, 2024) คือ 1) สร้างภาคี เพื่อดำเนินการเป็นผู้ประสานงานประสานงานและสร้างความร่วมมือ ในเรื่องการฟื้นฟูถนนจารีตวิถี ในขณะที่การวิจัยจะสามารถรวมกลุ่มตัวแทนผู้ค้าภายใต้ชื่อ กลุ่มผู้ค้าหลังดาว จำนวน 10 คน และกลุ่มตัวแทนขับเคลื่อนท้าววังจำนวน 20 คนได้แล้ว แต่เนื่องจากกลุ่มภาคีดังกล่าวยังขาดคนกลางในการประสานงานเพื่อทำงานร่วมกันจึงเป็นข้อจำกัดในการนำแบบปรับปรุงพื้นที่และแบบบริหารจัดการพื้นที่เบื้องต้นไปต่อยอดดำเนินงานต่อไปในพื้นที่จริงได้ 2) สร้างแรงจูงใจ และความน่าเชื่อถือในเชิงการลงทุนเพื่อสร้างภาพลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะตัวของถนนจารีตวิถีในฐานะหนึ่งในพื้นที่ตัวแทนเพื่อนำเสนอคุณค่าของย่านท้าววังที่จะนำไปสู่ การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งงานวิจัยได้สรุปเป็นภาพทัศนียภาพ (Perspective) ของถนนจารีตวิถีจำนวน 4 ภาพเพื่อให้มีเครื่องในการเผยแพร่ซึ่งยังขาดผู้ดำเนินการในพื้นที่ 3) การออกแบบ ได้สรุปเป็นแบบร่างปรับปรุงพื้นที่เบื้องต้น (Preliminary) ที่มีการปรับทิศทางของหน้าร้านแผงลอยให้หันหน้าร้านไปเจอกับหน้าร้านในอาคารและใช้ทางเท้าเป็นเส้นทางหลักในการซื้อของเพื่อตัดปัญหาการบังหน้าร้าน โดยยังคงให้พื้นที่ถนนจารีตวิธียังคงเป็นที่ศูนย์กลางแหล่งค้าขายที่มีการเพิ่มแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกันของภาครัฐและประชาชนเพื่อลดความความขัดแย้งของกลุ่มผู้ค้าและเพิ่มภาพลักษณ์ที่สะอาดของถนนมากขึ้น 4) การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจระดับการพัฒนาเป็นความร่วมมือให้เป็นรูปธรรมแบบองค์กรเพื่อสร้างระบบคนที่ทำงานเพื่อพัฒนาพื้นที่อย่างมั่นคงด้วยนำแบบปรับปรุงพื้นที่และแนวทางการบริหารจัดการเบื้องต้นนี้ไปใช้ต่อยอดในการทดลองใช้พื้นที่ อันจะนำไปสู่แรงกระตุ้นในการพัฒนาแบบร่างไปสู่แบบปรับปรุงพื้นที่จริงต่อไปได้ ถึงแม้ในงานวิจัยจะอาศัย 3 องค์ประกอบ และดำเนินการภายใต้ 4 กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเข้ามาเป็นกรอบในการดำเนินงานวิจัยแล้วเสร็จจนได้แบบปรับปรุงพื้นที่ร่วมกันและแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่เบื้องต้นแล้ว แต่ปัจจัยที่สำคัญเลยคือยังคงขาดโอกาสคนในพื้นที่จะนำผลการวิจัยและเครื่องมือไปใช้ดำเนินการต่อยอดซึ่งก็มีหลายปัจจัยอาทิ เรื่องของงบประมาณ นโยบายของรัฐ การเมืองท้องถิ่น เป็นต้น ด้วยเหตุและปัจจัยดังที่กล่าวมานี้จึงเป็นข้อจำกัดที่ยังคงไม่สามารถนำผลวิจัยไปสู่การพัฒนาในพื้นที่จริงต่อไปได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 ถนนจารีตวิถีเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการฟื้นฟูคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และคุณค่าทางจิตใจของผู้คน โดยเน้นพัฒนาพื้นที่ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอคุณค่าทางวิถีชีวิต (Intangible Value) ของคนย่านท้าววังด้วยเรื่องราวด้านภาพจำและความเป็นถิ่นที่ (Sense of Place) โดยได้ข้อสรุปเป็นแบบร่างการปรับปรุงและบริหารจัดการพื้นที่ถนนจารีตวิถีเบื้องต้น (Preliminary) และร่างข้อตกลงที่เห็นชอบร่วมกันในการฟื้นฟูย่านท้าววัง โดยใช้เครื่องมือทางสถาปัตยกรรมในการสื่อสารและทำให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจร่วมกันแนวทางและเป้าหมายในการปรับปรุงพื้นที่ ย่านท้าววังนั้นมีถนนถนนจารีตวิถีเป็นพื้นที่ค้าขายที่มีศักยภาพเรื่องทำเลที่ตั้งที่อยู่ใจกลางของย่าน ดังนั้นการใช้หลักการฟื้นฟูย่านตามหลักการฟื้นฟูด้วยถนนสายสำคัญ (Main Street Approach) ในการดำเนินการจึงมีช่วยดึงดูดศักยภาพพื้นที่ให้เกิดผลกระทบเชิงบวกที่ส่งผลต่อเมืองเก่านครนครศรีธรรมราชได้มากยิ่งขึ้น ถึงแม้ยังมีข้อจำกัดในการนำแบบร่างไปสู่การพัฒนาเนื่องจากขาดการประสานงานระหว่างกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่หลังจบงานวิจัยแล้ว อีกทั้งยังขาดงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามหน่วยงานภาคเอกชนและกลุ่มคนท้าววังซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้เข้ามามีส่วนร่วมในงานวิจัย นำโดยหอการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ได้เล็งเห็นโอกาสในการฟื้นฟูพื้นที่ จึงได้นำแบบร่างปรับปรุงพื้นที่เบื้องต้นไปเป็นข้อมูลในการจัดประชุมกลุ่มย่อย

ร่วมกับตัวแทนกลุ่มผู้ค้าหลังดาว กลุ่มขับเคลื่อนท่าวัง และประชาชนในพื้นที่ ในการจัดทำร่างหนังสือขออนุญาตทดลองใช้พื้นที่ตามผังแบบร่างปรับปรุงพื้นที่ โดยมีสภาชุมชนท่าวังร่วมกันปรับแบบการใช้งานพื้นที่อีกครั้ง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการร่างเทศบัญญัติที่มีส่วนร่วมโดยชุมชนท่าวังในพัฒนาพื้นที่ถนนจำเริญวิถีต่อไป

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการสรุปผลวิจัยควรพิจารณาแนวทางในการฟื้นฟูย่านการค้าเก่า ในพื้นที่อื่น ๆ ไม่เพียงแต่เฉพาะในย่านท่าวังและถนนจำเริญวิถี เสนอให้ควรมีการพัฒนาแนวนโยบายที่สนับสนุนการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันของสังคม รวมถึงการกำหนดกฎหมายท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่สาธารณะอย่างเหมาะสม และเป็นประโยชน์สูงสุดต่อพลเมือง โดยไม่เอื้อประโยชน์ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงกลุ่มเดียว หรือรื้อถอนสิทธิอันเท่าเทียมในใช้พื้นที่สาธารณะของประชาชน

2.2 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

เสนอให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาขับเคลื่อนในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อเพิ่มพูนผลประโยชน์ทางมิติสังคมและเศรษฐกิจบนพื้นที่ทางเท้าอย่างถูกกฎหมาย และการวิจัยเพื่อค้นหาข้อตกลงร่วมในการนำไปสู่การกำหนดกฎหมายท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกิดกรณีข้อพิพาท ดังเช่นพื้นที่ทางเท้าในถนนจำเริญวิถีเป็นต้น ซึ่งการสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่จะช่วยให้เกิดการสนับสนุนการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

2.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากระยะเวลาในการวิจัยมีข้อจำกัดจึงเสนอให้ควรมีการศึกษาต่อยอดในประเด็นที่น่าสนใจ เช่น การสำรวจรูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่ฟื้นฟูย่านการค้าเก่าในพื้นที่อื่น ๆ และการกระตุ้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในระดับจังหวัด เพื่อเพิ่มบทบาทและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Anita, T. (2014). *Survey and assessment of the old shophouses in the historic district of Tha Wang, Nakhon Si Thammarat* (in Thai). Faculty of Architecture and Planning ThammasatUniversity. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:101231
- Arsom Silp Institute of the Arts. (2019). *Complete report of the master plan and master plan project for the conservation and development of the old city of Nakhon Si Thammarat* (in Thai). Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning.
- Chamroonroch, N. (2020). *Urban renewal of the old commercial district : The study of Thawing area, Muang district, Nakhon Si Thammarat province* (in Thai). Urban and Environmental Planning Program Silpakorn University. <http://lithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/2962>
- Charoenpanying, S. (2016). *The study of government policy and legal factors that affect coastal transportation in Thailand*. Transportation Institute Chulalongkorn University/ <http://www.cuti.chula.ac.th/research/435/>
- Dankittikul, C. (1996). *Project for the conservation and improvement plan of the environment of the old city of Nakhon Si Thammarat*. Faculty of Architecture, Silpakorn University.
- Global Designing Cities Initiative. (2024). *Global street design guide*. <https://globaldesigningcities.org/publication/global-street-design-guide/>

- Kasetsiri, C. (1997). *Thai ways : Cultural tourism* (in Thai). Amarin Printing and Publishing. Main Street America.
- (2024). *The main street approach : A roadmap for your community*. <https://www.mainstreet.org/mainstreetamerica/theapproach/>
- Namburi, S. (2019). *A causal relationship model of integration Buddhism of change leadership in the 21st century in the Tourism Authority of Thailand* (in Thai). <https://so02.tcithaijo.org/index.php/jgmcukk/article/download/228969/163623/>
- Panin, T. (2010). *People and architectural dependency* (in Thai). Sm Thai publishing.
- Pimonsathean, Y. (2015). *Urban renewal and conservation* (in Thai). Thammasat University Press.
- Pimonsompong, C. (2023). Tourism system : Becoming an industry (in Thai). *Journal of Southern Technology*, 6(1), 135.
- Roppadatan, A. (2004). *Community participation in development*. National Institute of Health Policy and Management.
- Sangsehanat, S. (2017). *Superimposed morphology in Sukhumvit : Diversity of Bangkok historical geography*. Faculty of Architecture, Silpakorn University.
- Suchaxaya, C. (2009). *Urban conservation* (in Thai). Faculty of Architecture, Silpakorn University.
- Srukhsit, N. (2009). *Laws regarding public consultation in England* (in Thai). Jaran Sanitwong Printing Company Limited.
- Sukhothai Thammathirat Open University. (2005). *Basic knowledge about the tourism industry* (in Thai). Sukhothai Thammathirat Open University
- Tanengchuon, A. (2019). *Thawang : The old Chinese quarter in the heart of Nakhon*. *Muang Boran Journal*, 45(3), 63 - 74.
- Thiansuwan, P. (2013). *Applying the main street program for conservation and revitalization of Talaat Nakorn Nuengket old market community, Chachoengsao province* (in Thai). Faculty of Architecture and Planning Thammasat University. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/digital/api/DownloadDigitalFile/download/108795
- Wilairak, S. (1994). *Principles of marketing* (in Thai). P.A. Living, <http://www.bablog.mju.ac.th/jakapong/wp-content/uploads/2013/06/Chapter-4.pdf>